

**Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös yrityskaupan hyväksymisestä asiassa Pihlajalinna
Terveys Oy / Pohjola Sairaala Oy**

Sisällys

1	Asia ja sen vireilletulo	3
2	Ratkaisu	3
3	Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta	3
4	Sovellettava lainsäädäntö	3
4.1	Kilpailulain yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn	3
5	Viraston selvitystoimenpiteet	4
6	Relevantit markkinat	4
6.1	Johdanto	4
6.2	Itsemaksaville asiakkaille tarjottavien lääkäri- ja sairaalapalveluiden erikoisalakohtaiset markkinat	5
6.2.1	Ilmoittajan näkemys relevanteista markkinoista	5
6.2.2	KKV:n näkemys relevanteista markkinoista	7
6.3	Vakuutusyhtiöpalvelut	8
6.3.1	Ilmoittajan näkemys relevanteista markkinoista	8
6.3.2	KKV:n näkemys relevanteista markkinoista	9
6.4	Yhteenvedo relevanteista markkinoista	10
7	Yrityskaupan kilpailuvaikutukset	11
7.1	Johdanto	11
7.2	Ilmoittajan näkemys yrityskaupan kilpailuvaikutuksista	12
7.3	Itsemaksaville asiakkaille tarjottavien lääkäri- ja sairaalapalveluiden erikoisalakohtaiset markkinat	13
7.3.1	Rakenteellinen tarkastelu	13
7.3.2	Kilpailun läheisyys	17
7.3.3	Yrityskaupan kilpailuvaikutusten oikea vertailukohta	21
7.4	Vakuutusyhtiöpalveluiden markkina	23
7.4.1	Johdanto	23
7.4.2	Rakenteellinen tarkastelu	24
7.4.3	Vaikutusarviointi	25
8	Yhteenvedo kilpailuvaikutusten arvioinnista	28
9	Sovelletut säännökset	29
10	Muutoksenhaku	29
11	Lisätiedot	29

1 Asia ja sen vireilletulo

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on 30.9.2021 ilmoitettu järjestely, jossa Pihlajalinna Terveys Oy ("Pihlajalinna" tai "ilmoittaja") hankkii määräysvallan Pohjola Sairaala Oy:ssä ("Pohjola Sairaala").

KKV siirsi 2.11.2021 tekemällään päätöksellä asian kilpailulain 26 §:n mukaiseen jatkokäsittelyyn, jonka määräaika päättyy 10.2.2022.

2 Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy yrityskaupan, jossa Pihlajalinna Terveys Oy hankkii määräysvallan Pohjola Sairaala Oy:ssä.

3 Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta

1. **Pihlajalinna**-konsernin emoyhtiönä toimii Pihlajalinna Oyj, jonka osake on noteerattu Nasdaq Helsingin pörssissä. Pihlajalinna-konserni toimii laaja-alaisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden eri segmenteillä. Yksityisesti rahoitetuissa terveyspalveluissa Pihlajalinna tarjoaa lääkäri-, sairaala- ja suun terveydenhuollon palveluita.¹ Pihlajalinnalla on myös kuntosalitoimintaa, jota harjoitetaan Forever-kuntosaliketjun kautta.
2. **Pohjola Sairaala** on osa OP Ryhmää, ja sen omistaa Pohjola Vakuutus Oy ("Pohjola Vakuutus"). Pohjola Sairaala on keskittynyt ortopediaan, mukaan lukien urheilulääketieteeseen, ja käsikirurgiaan. Pohjola Sairaalan palveluja tuotetaan valtaosin konsernin sisäisesti Pohjola Vakuutuksen vakuutusasiakkaiden tarpeisiin, mitä tarkoitusta varten yhtiö on perustettu. Pohjola Sairaallalla on viisi sairaalaa, jotka sijaitsevat Helsingissä, Turussa, Tampereella, Oulussa ja Kuopiossa.

4 Sovellettava lainsäädäntö

4.1 Kilpailulain yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn

3. KKV:lle toimitetun yrityskauppailmoituksen mukaan Pihlajalinna on sopinut ostavansa Pohjola Sairaala Oy:n koko osakekannan sen nykyiseltä omistajalta Pohjola Vakuutukselta. Järjestelyssä on kyse kilpailulain 21 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta määräysvallan hankkimisesta.
4. Pihlajalinna-konsernin vuoden 2020 liikevaihto oli 508,7 miljoonaa euroa ja se kertyi kokonaisuudessaan Suomesta. Pohjola Sairaalan vuoden 2020 liikevaihto oli 59,4 miljoonaa euroa ja se kertyi kokonaisuudessaan Suomesta. Koska kilpailulain 22 §:n mukaiset liikevaihtorajat ylittyvät, järjestelyyn sovelletaan kilpailulain yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä.

¹ Pihlajalinnalla on terveyspalveluja tarjoavia toimipisteitä ympäri Suomea. Yksityisiä sairaaloita on seitsemän. Pihlajalinnalla on yhteensä noin 120 toimipistettä lääkärikeskukset, sairaalat, työterveyshuollon toimipisteet ja hammasklinikat huomioiden.

5 Viraston selvitystoimenpiteet

5. KKV on lähettänyt yrityskauppaa koskevan lausuntopyynnön osapuolten tärkeimmille asiakkaille, kilpailijoille ja tavarantoimittajille. Lisäksi virasto on selvittänyt asiaa yrityskaupan osapuolille ja muille markkinatoimijoille lähetetyin selvityspyynnöin sekä tapaamisin.
6. Markkinoiden rakenteellisen tarkastelun pohjana on ollut KKV:n osapuolilta ja niiden nimeämiltä kilpailijoilta hankkima liikevaihtoaaineisto, joka koostuu itsemaksavien asiakkaiden toimipiste- ja erikoisalakohtaisista sekä hoitoketjun eri osa-alueisiin jaetuista myyntitiedoista² sekä vakuutusyhtiöpalveluiden valtakunnallisista kokonaismyyntitiedoista. Tiedot pyydettiin vuosilta 2019 ja 2020.
7. Lisäksi Kansaneläkelaitos ("Kela") toimitti virastolle tietopyynnön perusteella tietoja sairausvakuutusilastostaan, joka sisältää keskeiset tiedot sairausvakuutuslain perusteella maksettavista sairaanhoitokorvauksista. Kelan toimittama tilasto kattaa tiedot ajanjaksolta 1.1.2015–31.5.2021. KKV on hyödyntänyt aineistoa etenkin itsemaksavien asiakkaiden kilpailun läheisyyden tarkastelussa.
8. KKV:n muihin selvitystoimiin on viitattu jäljempänä erikseen.

6 Relevantit markkinat

6.1 Johdanto

9. Relevanttien markkinoiden määrittely on väline, jonka avulla pyritään tunnistamaan systemaattisesti ne kilpailijat, jotka tuottavat yrityskaupan seurauksena syntyvälle keskittymälle sellaista kilpailun painetta, joka rajoittaa sen markkina-voiman käyttöä. Keskeistä on tunnistaa keskittymän asiakkaiden todelliset vaihtoehtoiset toimituslähteet.³
10. Relevantteihin hyödykemarkkinoihin kuuluvat pääsääntöisesti kaikki ne hyödykkeet, joita asiakkaat ja kuluttajat pitävät keskenään hyvin vaihdettavissa tai korvattavissa olevina niiden ominaisuuksien, hinnan ja käyttötarkoituksen vuoksi. Relevantteja maantieteellisiä markkinoita määritettäessä taas kiinnitetään lähtökohtaisesti huomiota yrityskaupan osapuolten toiminta-alueeseen sekä alueisiin, joilta asiakkailla on realistinen mahdollisuus hankkia kyseisiä hyödykkeitä. Relevantit markkinat määritellään yhdistämällä hyödykemarkkinat ja maantieteelliset markkinat.⁴

² Yrityksiä pyydettiin ilmoittamaan ortopedian ja traumatologian sekä käsikirurgian erikoisaloihin liittyvä myynti jaoteltuna vastaanottoihin, leikkauksiin, kuvantamiseen, anestesiaan ja fysioterapiaan. Lisäksi yrityksiä pyydettiin selvittämään vastauksessaan menetelmää, jolla eri palvelut kohdennettiin erikoisaloille.

³ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta (2011), s. 64–65; Euroopan komission tiedonanto merkityksellisten markkinoiden määritelmästä yhteisön kilpailuoikeuden kannalta (97/C 372/03), kohta 2 ja 13.

⁴ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta (2011), s. 67–69.

11. Yrityskaupassa laajaa yksityisten terveystalveluiden valikoimaa tarjoava Pihlajalinna hankkii ortopediaan ja traumatologiaan sekä käsikirurgiaan toimintansa keskittäneen ja suppeampaa asiakaskuntaa palvelevan Pohjola Sairaalan. Pohjola Sairaalan palveluista pääosa tuotetaan Pohjola Vakuutuksen vakuutusasiakkaille, mutta sen palveluita hakeudutaan ostamaan jonkin verran myös ns. omalla kustannuksella, jolloin yksityinen asiakas maksaa itse saamansa hoidon. Tällöinkin palvelun lopullisena maksajana voi olla vakuutusyhtiö.
12. Jäljempänä kuvatussa ilmoittajan esittämässä markkinamäärittelyssä relevantteja markkinoita on tarkasteltu maksajatahokohtaisesti. Maksajatahojen vaikutusta relevanttien markkinoiden määrittelyyn ja asiakkaiden jakautumiseen eri markkinoille on käsitelty yksityiskohtaisesti KKV:n markkinaoikeudelle tekemässä kieltoesityksessä koskien Mehiläisen ja Pihlajalinnan välistä yrityskauppa-asiaa.⁵
13. Osapuolten päällekkäisissä toiminnoissa relevantit maksajatahot ovat vakuutusyhtiöt ja yksityisasiakkaat (ns. itsemaksavat asiakkaat).⁶ Itsemaksavia asiakkaita ovat sellaiset asiakkaat, jotka maksavat hoidon kokonaan itse (pl. mahdollinen kelakorvaus). Tällöin kyseisiin asiakkaisiin sovelletaan lääkärin ja/tai terveystalveluuyrityksen määrittämää niin sanottua listahintaa. Itsemaksavia ovat siten myös sellaiset asiakkaat, joilla on vapaaehtoinen terveystalvelu ja jotka hakevat jälkikäteen korvausta vakuutusyhtiöltä. Itsemaksavaksi lasketaan myös asiakkaat, joiden hoidon maksaa vakuutusyhtiö, jolla ei kuitenkaan ole kumppanuus- tai yhteistyösopimusta kyseisen terveystalveluuyrityksen kanssa.⁷
14. Vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalle kuuluvat taas sellaiset myynnit, jotka perustuvat terveystalveluuyritysten ja vakuutusyhtiöiden välillä neuvoteltuun niin sanottuun sopimushintaan. Näitä sopimushintoja sovelletaan lähtökohtaisesti vakuutusyhtiön ja sopimuskumppanin välisiin maksusitoumuksiin sekä silloin, kun vakuutusyhtiö maksaa palvelun suoraan (erilaiset suorakorvaukset). Palvelun hinnoittelu perustuu näiden myyntien osalta eri kilpailulliseen mekanismiin kuin itsemaksavien asiakkaiden listahinnat.

6.2 Itsemaksaville asiakkaille tarjottavien lääkäri- ja sairaalapalveluiden erikoisalakohtaiset markkinat

6.2.1 Ilmoittajan näkemys relevanteista markkinoista

15. Pohjola Sairaala on erikoistunut toimija. Pohjola Sairaala on vuonna 2019 supistanut merkittävästi toimintaansa luopumalla työterveystalvelujen tarjoamisesta sekä kaikista muista erikoisaloista keskittyen pelkästään ortopediaan ja traumatologiaan, joihin voidaan lukea myös useat urheiluvammat, sekä käsikirurgiaan. Pohjola Sairaalan toiminta rajoittuu näin ollen palveluihin, joita ortopedisten

⁵ KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oy*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jakso 10.3.

⁶ Osapuolilla on ilmoittajan mukaan vähäisessä määrin myös sellaisia myyntejä, joissa palvelun on maksanut yritys henkilöasiakkaan sijaan, mutta kyseessä ei ole esimerkiksi työterveyshuolto. Kyseessä voi olla esimerkiksi urheiluseuran jäsenenä puolesta maksama lääkärikäynti tai muu vastaava yrityksen maksama palvelu. Ilmoittaja katsoo perustelluksi katsoa nämä yksittäiset myynnit kuuluviksi itsemaksavien asiakkaiden markkinoille.

⁷ Tällöin vakuutusyhtiönkin maksama hinta on ns. listahinta.

ja/tai käsikirurgian hoidon ja toimenpiteiden hoitoketjuissa tarvitaan. Vain nämä erikoisalajat ovat ilmoittajan mukaan relevantteja yrityskaupan selvittämisen kannalta, koska molemmat osapuolet niitä tarjoavat, eikä muiden erikoisalojen osalta ole päällekkäisyyttä.⁸ Ilmoittaja katsoo, että relevantteja tuotemerkkinoita tulee tarkastella erikoisalakohdaisesti kyseisten päällekkäisten erikoisalojen osalta.⁹

16. Päällekkäisistä erikoisaloista ortopedia ja traumatologia on kirurgian ala, jossa hoidetaan tuki- ja liikuntaelimiin kohdistuvia vammoja ja niiden jälkitiloja sekä tukielinsairauksia. Ilmoittaja katsoo, että toimenpideluokituksen mukaisesti ortopedian alalle voidaan yleisellä tasolla lukea kaikki Terveystietokoodiston mukaiset N-koodin (tuki- ja liikuntaelimet) alle kuuluvat toimenpiteet, pois lukien käsikirurgian alle kuuluvat toimenpideluokat (NC ja ND).
17. Käsikirurgia taas on kirurgian erikoisala, jossa hoidetaan käden ja yläraajan vammoja ja sairauksia. Käsikirurgia on oma kirurgian erikoistumisala, sillä käden anatomia on monimutkainen. Terveystietokoodin toimenpideluokituksen mukaan käsikirurgiaan voidaan yleistäen lukea koodien NC (kynärniveli ja kynärvarsi) ja ND (ranne ja käsi) alle kuuluvat toimenpiteet.
18. Pohjola Sairaalan palveluita tarjotaan ainoastaan sen viidessä sairaalassa eikä se tarjoa tavanomaisia yksityisiä lääkäripalveluita. Asiakas ostaa kokonaispalvelua, joka edellyttää ortopedian/käsikirurgian alan erikoisosaamista riippumatta siitä, mitä menetelmää erikoislääkäri käyttää tai siitä, suoritetaanko hoitotoimenpide toimenpidehuoneessa vai leikkaussalissa. Vammasta riippuen leikkaus ja konservatiivinen hoito ilman leikkausta voivat olla keskenään vaihtoehtoisia palveluita. Hoitoketjussa vastaanoton ja leikkauksen hoitaa usein sama erikoislääkäri.
19. Samalle markkinalle kuuluvat ilmoittajan näkemyksen mukaan siten koko erikoisalan hoitoketju, eli leikkaussalissa tehdyt toimenpiteet, vastaanottopalvelut, pientoimenpiteet sekä tukipalveluista anestesia, kuvantaminen ja laboratoriotestit. Yksityisasiakkaille tarjotut fysioterapiapalvelut eivät kuitenkaan kuulu osaksi ilmoittajan määrittelemää markkinaa.¹⁰
20. Ilmoittajan näkemyksen mukaan relevantteja maantieteellisiä markkinoita tulisi asiassa tarkastella sairaanhoitopiiriin laajuisina. Koska palveluissa on kyse kokonaisuudesta (hoitoketjut), on markkinoita tarkasteltava sen mukaan, miten asiakkaat hakeutuvat hoitoon koko hoitoketju, ml. mahdollisuus saada leikkaushoitoa, huomioiden. Näitä palvelukokonaisuuksia varten asiakkaat ovat valmiita

⁸ Pohjola Sairaalan kahden erikoistumisalan lisäksi sen palveluksessa on kuitenkin joitakin muiden erikoisalojen lääkäreitä, kuten esimerkiksi neurologeja ja kardiologeja. Pohjola Sairaala ei kuitenkaan varsinaisesti tarjoa minkään muun erikoisalan palveluita eivätkä asiakkaat hakeudu hankkimaan näitä palveluita Pohjola Sairaalaan.

⁹ Ilmoittaja toteaa lisäksi, että tarjonnan korvattavuus erikoisalojen välillä ei välttämättä ole helppoa. Tarjonnan korvattavuus ortopedian ja käsikirurgian välillä on kuitenkin ainakin osin mahdollista ja osa lääkäreistä onkin erikoistunut sekä ortopediaan että käsikirurgiaan.

¹⁰ Osapuolilla on molemmilla toimintaa fysioterapiapalveluissa, mutta osapuolten yhteenlaskettu osuus esimerkiksi sairaanhoitopiireittäin tarkasteltuna on ilmoittajan mukaan varsin pieni.

matkustamaan melko kauas, koska kyseisiä palveluita ei välttämättä ole saatavilla asiakkaan lähietäisyydellä esimerkiksi kotikaupungissa.¹¹

6.2.2 KKV:n näkemys relevanteista markkinoista

21. KKV on viimeaikaisessa päätöskäytännössään tarkastellut yksityisasiakkaille tarjottavia lääkäri- ja sairaalapalveluita yrityskauppa-asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oy*. Asiassa KKV tarkasteli lääkäri- ja sairaalapalveluita eri tuotemarkkinoille kuuluvina. Lääkäripalveluiden osalta KKV katsoi, että relevantille tuotemarkkinalle tuli sisällyttää kaikki yksityisissä lääkärikeskuksissa tarjottavat vastaanottopalvelut sekä tukipalveluista kuvantaminen ja laboratoriotutkimukset. Lisäksi KKV katsoi, että erikoistuneet toimijat, joihin kuului myös Pohjola Sairaala, eivät kuuluneet samalle markkinalle osapuolten ja muiden yleislääkärikeskusten¹² kanssa.¹³ Yksityisten sairaalapalveluiden tuotemarkkinan osalta KKV sen sijaan katsoi, että markkinoita oli perusteltua tarkastella erikoisalakohtaisesti. Pohjola Sairaala kuului osapuolten kanssa samoille markkinoille ortopedian ja traumatologian sekä käsikirurgian segmenteillä.¹⁴
22. Relevanttien markkinoiden tarkastelussa on keskeistä ottaa arvioinnin lähtökohdaksi osapuolten tarjoamat tuotteet ja palvelut sekä tunnistaa niiden asiakkaiden kannalta todelliset vaihtoehtoiset toimituslähteet. Tarkasteltava järjestely eroaa Mehiläinen/Pihlajalinna-asiasta siinä, että nyt käsiteltävässä yrityskaupassa on toisena osapuolena erikoistunut toimija. Pohjola Sairaalan Pihlajalinnaalle luoma kilpailupaine on kohdistunut ortopedian ja käsikirurgian hoitoketjuihin. Yrityskaupan ilmoittaja on tähän asetelmaan perustuen tarkastellut markkinaa erikoisalakohtaisesti niillä erikoisaloilla, joilla molemmat osapuolet toimivat. KKV katsoo, että ilmoittajan esittämä markkinamäärittely antaa asiassa hyvän lähtökohdan relevantin tuotemarkkinan tarkasteluun.
23. Ilmoittajan näkemyksen mukaan samalle tuotemarkkinalle kuuluu koko erikoisalan hoitoketju kuntoutusta lukuun ottamatta. Myös KKV katsoo, että koko hoitoketjun tarkastelu antaa hyvän lähtökohdan järjestelyn kilpailuvaikutusten arvioinnille. Virasto on tarkastellut myös potilaan hoitoon liittyvää kuntoutusta osana hoitoketjua.
24. Ortopedian ja traumatologian sekä käsikirurgian hoitoketjut alkavat tyypillisesti erikoislääkärin vastaanotolta, josta jatkohoitoa tarvitseva asiakas voidaan ohjata toisen lääkärin vastaanotolle, kuvantamiseen, toimenpiteeseen tai kuntoutukseen.¹⁵ Hoitoketjussa kuntoutus voi seurata leikkaustoimenpidettä tai tietyissä

¹¹ Osapuolten arvion mukaan myös ns. lähetehevikkiä on verrattain vähän, mikä viittaisi siihen, että asiakkaat ovat jo lähtökohtaisesti valmiita käyttämään kauempana sijaitsevia sairaaloiden tai lääkärikeskusten toimipaikkoja sen mukaan minkä lääkärin ja/tai toimipaikan asiakkaat ovat valinneet.

¹² Yleislääkärikeskus määriteltiin kieltoesityksessä tarkoittamaan lääkärikeskusta, joka tuottaa yleislääkäripalveluita sekä laajempaa tai suppeampaa valikoimaa erikoislääkäripalveluja.

¹³ KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oy*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jakso 10.4.2.

¹⁴ KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oy*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jakso 12.1.2.4.

¹⁵ KKV:n selvitysten perusteella laboratoripalveluiden merkitys on ortopedian ja traumatologian sekä käsikirurgian hoitoketjuissa hyvin vähäinen.

tilanteissa korvata leikkaustoimenpiteen. Asiakas ei usein tiedä ennalta tarkasti, mitä palveluita hän tulee tarvitsemaan osana hoitoaan. KKV:n tietojen perusteella asiakkaat eivät yleensä myöskään vaihda palveluntarjoajaa hoitoketjun aikana.¹⁶

25. Asiassa ei ole kuitenkaan tarpeen ottaa kantaa relevanttien tuotemarkkinoiden täsmälliseen määritelmään. Kilpailuvaikutusten arvion johtopäätös ei jäljempänä jaksossa 7.3 kuvatuksi ole riippuvainen siitä, tarkastellaanko erikoisalakohdaisia lääkäri- ja sairaalapalveluita osana samaa tuotemarkkinaa vai erikseen. Näissä hoitoketjun osa-alueissa on erikoisalakohdainen tuotannon tekijä – erikoistumista vaativan vastaanottokäynnin hoitava sekä leikkaustoimenpiteen tekijä erikoislääkäri. Sen sijaan muissa hoitoketjun osissa erikoisalakohdaisien tuotannon tekijöiden rooli on vähäisempi. KKV:n selvityksissä ei tullut esiin viitteitä siitä, että osapuolten asema olisi merkittävä muita hoitoketjun palveluita, kuten fysioterapia- tai kuvantamispalveluita, kaikki erikoisalat kattavina kokonaisuuksina tarkasteltaessa.¹⁷
26. Relevanttien maantieteellisten markkinoiden osalta KKV tarkasteli Mehiläisen ja Pihlajalinnan välisessä yrityskaupassa yksityisiä lääkäripalveluita lähtökohtaisesti seutukuntatasolla ja yksityisiä sairaalapalveluita sairaanhoitopiiritasolla.¹⁸ KKV on tarkastellut käsiteltävänä olevan järjestelyn kilpailuvaikutuksia ilmoittajan esittämän markkinamäärittelyn mukaisesti sairaanhoitopiirin tasolla. Asiassa ei ole kuitenkaan tarvetta määritellä maantieteellistä markkinaa täsmällisesti, sillä yrityskauppa ei johtaisi kilpailuongelmiin, vaikka markkinaa tarkasteltaisiin seutukuntatasolla. Markkinan kapeammalla tarkastelulla ei ole olennaista merkitystä rakenteellisen tarkastelun tuloksiin, sillä merkittävä osa osapuolten ja niiden kilpailijoiden erikoisalakohdaisesta liikevaihdosta kertyy osapuolten päällekkäisistä yliopistokaupungeista.

6.3 Vakuutusyhtiöpalvelut

6.3.1 Ilmoittajan näkemys relevanteista markkinoista

27. Ilmoittajan näkemyksen mukaan osapuolilla ei KKV:n aikaisemman ratkaisukäytännön mukaisella markkinamäärittelyllä olisi käytännössä päällekkäisyyttä vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla. Mikäli Pohjola Sairaalan katsottaisiin ilmoittajan näkemyksen vastaisesti kokonaan tai osittain toimivan vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla, olisi markkinaa tarkasteltava kokonaisuutena sisältäen kaikki vakuutusyhtiöille myydyt terveyspalvelut. Vakuutusyhtiöt hankkivat palveluita suurempina kokonaisuuksina, koska muutoin ne eivät voi saavuttaa kilpailutuksilla tavoittelemiaan tehokkuuksia. Ilmoittajan ja Pohjola Vakuutuksen

¹⁶ Vastaanoton hoitanut lääkäri on tarkastelluilla erikoisaloilla yleensä myös leikkaava lääkäri. Lisäksi viraston Mehiläisen ja Pihlajalinnan välisen yrityskaupan yhteydessä tekemät selvitykset viittaavat siihen, että asiakas käyttää yleensä valitsemansa palveluntarjoajan tukipalveluita (ks. kielloesityksen jakso 10.4.2.3.2).

¹⁷ Pohjola Sairaalan asemaa kokonaismarkkinatason tarkastelussa heikentää sen keskittyminen ainoastaan tiettyjen erikoisalojen asiakkaiden palvelemiseen.

¹⁸ KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oyj*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jaksot 10.4.4 ja 12.1.2.7.

markkinatuntemuksen mukaan vakuutusyhtiöt saattaisivat pyytää tarjousta esimerkiksi tietystä erikoisalasta hyvin poikkeuksellisesti.¹⁹

28. Ilmoittaja katsoo olevan perusteltua tarkastella markkinaa valtakunnallisesti. Vakuutusyhtiöiden sopimukset ovat pääasiassa valtakunnallisia ja samoja hintoja sovelletaan kaikissa toimipisteissä eri puolilla Suomea. Lisäksi vakuutusyhtiöt edellyttävät tavallisesti kattavaa toimipaikkaverkostoa sopimuskumppaneiltaan pystyäkseen palvelemaan vakuutusyhtiöiden asiakkaita laajalla alueella.

6.3.2 KKV:n näkemys relevanteista markkinoista

29. Mehiläisen ja Pihlajalinnan välistä yrityskauppaa arvioidessaan KKV katsoi, että Pohjola Sairaalan myynneissä Pohjola Vakuutukselle on kyse konsernin sisäisestä myynnistä, eikä niitä tullut ottaa huomioon vakuutusyhtiömarkkinan rakenteellisessa tarkastelussa.²⁰ Vakuutusyhtiöpalveluiden markkina perustuu vakuutusyhtiöiden ja terveystalvontuottajien kahdenvälisiin sopimuksiin, joissa sovitaan terveystalvontuiden hinnoista ja joiden perusteella vakuutusyhtiöt pyrkivät ohjaamaan asiakkaitaan yhteistyökumppaneilleen. Järjestelyn myötä Pohjola Sairaalan vertikaalinen integraatio purkautuu ja sen liiketoiminta siirtyy osaksi Pihlajalinnaa, jolla on yhteistyösopimuksia eri vakuutusyhtiöiden kanssa.

30. KKV on päätöskäytännössään lisäksi katsonut, että paikallisten ja erikoistuneiden toimijoiden rooli vakuutusyhtiöpalveluiden markkinoilla on valtakunnallisesti toimivien laajaa valikoimaa tarjoavien terveystalvontuyritysten valikoimaa täydentävä, eivätkä nämä toimijat kilpaile valtakunnallisista sopimuksista.²¹ Päätöskäytännössä ei ole käsitelty Pohjola Sairaalan asemaa markkinamäärittelyn näkökulmasta, sillä

nyk käsiteltävänä olevassa asiassa Pohjola Sairaalan omistus vaihtuu ja sen kapasiteetti tulee osaksi kilpailtua markkinaa. Pohjola Sairaalan keskittyminen ai-noastaan tiettyihin erikoisaloihin ja viiteen yliopistokaupunkiin ei rajaa sitä pois valtakunnallisten sopimusten markkinalta. Pohjola Sairaala tarjoaa kattavasti näihin erikoisaloihin liittyviä eri terveystalvontuita kattaaen koko erikoisalan hoitoketjun. Lisäksi KKV:n selvitysten mukaan ortopedian ja käsikirurgian hoitokulut muodostavat merkittävän osan vakuutusyhtiöiden valtakunnallisten sopimusten perusteella korvaamien hoitokulujen kokonaismäärästä.²²

¹⁹ Tällainen hyvin epätyypillinen tilanne voisi olla yksittäisessä tapauksessa, jos jollakin vakuutusyhtiöllä olisi tarve hankkia täydentäviä palveluita suurempina kokonaisuuksina kilpailutettujen kattavien vakuutusyhtiöpalvelujen lisäksi, tai jos kyseessä olisi hyvin pitkälle erikoistunut toimija, kuten syöpähoitoja tarjoava yritys.

²⁰ Ks. KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinnalla Oy*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jakso 15.2.2.5.

²¹ Ks. KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinnalla Oy*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jakso 15.2.2.3.

²² Esimerkiksi Pihlajalinnalla ortopedian ja käsikirurgian leikkausten osuus kaikesta sen valtakunnallisten vakuutussopimusten perusteella korvatusta leikkausmyynnistä on sen myyntiaineiston perusteella prosenttia.

31. Käsillä olevassa asiassa Pohjola Sairaalan aikaisemmin konsernin sisäisesti Pohjola Vakuutukselle tuottaman markkinoille kuulumattoman vakuutusyhtiöpalveluiden myynnin voitaisiin näin ollen katsoa tulevan osaksi kilpailtua markkinaa. Samoin Pohjola Sairaalan lääkäri- ja sairaalakapasiteetti tulee osaksi kilpailtua markkinaa.²³ Kilpailuvaikutusten johtopäätökset eivät kuitenkaan ole riippuvaisia siitä, huomioidaanko Pohjola Sairaalan ja Pohjola Vakuutuksen väliset ennen kauppaa konsernin sisällä tapahtuneet myynnit osana keskittymän markkinaosuutta ja kokonaismarkkinan arvoa vai ei.
32. KKV on päätöskäytännössään tarkastellut vakuutusyhtiöpalveluiden markkinaa kokonaisuutena jakamatta markkinaa erikseen lääkäri- ja sairaalapalveluihin taikka eri erikoisaloihin. Vakuutusyhtiöt tekevät yksityisten terveystaloustuottajien kanssa sopimuksia, jotka kattavat sekä lääkäri- että sairaalapalvelut, ja usein palveluita hankitaan kokonaisuutena.²⁴ Pohjola Sairaala on ennen yrityskauppaa tarjonnut konsernin sisäisesti Pohjola Vakuutukselle sairaala- ja lääkäripalveluita, mutta ainoastaan ortopedian ja käsikirurgian erikoisaloilla. Viraston selvityksissä ei ole kuitenkaan tullut esiin perusteita poiketa aikaisemman päätöskäytännön mukaisesta markkinamäärittelystä. Johtopäätös yrityskaupan kilpailuvaikutuksista vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla ei ole riippuvainen siitä, tarkastellaanko markkinaa kokonaisuutena vai erikoisaloittain.
33. Viraston arvion mukaan relevantteja maantieteellisiä markkinoita on perusteltua tarkastella valtakunnallisina, sillä vakuutusyhtiöt sopivat yhteistyösopimuksia lähtökohtaisesti valtakunnallisesti ja yhteistyösopimuksissa sovittavat hinnat ovat yhdenmukaiset koko Suomen alueella.²⁵

6.4 Yhteenveto relevanteista markkinoista

34. Yrityskaupassa laajan palveluntarjonnan Pihlajalinna ostaa tietyille erikoisaloille erikoistuneen Pohjola Sairaalan. KKV on tarkastellut itsemaksaville asiakkaille tarjottavien lääkäri- ja sairaalapalveluiden markkinoita erikoisaloittain. KKV katsoo, että koko hoitoketjun tarkastelu antaa hyvän lähtökohdan järjestelyn kilpailuvaikutusten arvioinnille. Järjestelyn kilpailuvaikutuksia on jäljempänä tarkasteltu sairaanhoitopiiritasolla.
35. Aikaisemmin vertikaalisesti vakuutusmarkkinalle integroituneen Pohjola Sairaalan omistus vaihtuu ja sen myynti ja kapasiteetti tulee osaksi kilpailtua markkinaa. Relevantteja maantieteellisiä markkinoita on perusteltua tarkastella valtakunnallisina.

23

²⁴ Ks. KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oy*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jakso 15.2.2.

²⁵ Ks. KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oy*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jakso 15.2.3.

36. Johtopäätökset yrityskaupan kilpailuvaikutuksista eivät ole riippuvaisia tarkasta relevanttien markkinoiden määritelmästä, eikä asiassa ole siten tarpeen ottaa lopullista kantaa markkinamäärittelyyn.

7 Yrityskaupan kilpailuvaikutukset

7.1 Johdanto

37. Arvioidessaan johtaako yrityskauppa kilpailulain 25 §:n mukaisesti tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen Kilpailu- ja kuluttajavirasto analysoi, onko yrityskaupalla kilpailuvastaisia vaikutuksia. Tehokkaan kilpailun olennainen estymien on yleensä todennäköisempää horisontaalisissa kuin ei-horisontaalisissa yrityskaupoissa, sillä horisontaalinen yrityskauppa voi merkittävästi vähentää kilpailua, sillä sen seurauksena markkinoilla toimivien (tai niille pyrkivien) itsenäisten yritysten lukumäärä vähenee, millä voi olla vaikutusta kaupan osapuolten, niiden kilpailijoiden sekä asiakasyritysten kohtaamaan kilpailupaineeseen sekä kannustimiin kilpailla.²⁶
38. Käsillä olevassa kaupassa yhdistyy kaksi keskenään kilpailevaa yksityistä terveyspalveluyritystä. Lisäksi yrityskaupan toteuttamisen yhteydessä Pihlajalinnassa tulee allekirjoittamaan viisivuotisen palvelusopimuksen Pohjola Vakuutuksen kanssa kattaen muun ohella Pohjola Terveystestit -palvelun operoimisen Pohjola Vakuutuksen puolesta.²⁷ Palvelusopimukseen liittyy viraston markkinakuulemisessa nostettiin esiin myös vertikaaliseksi luonnehdittavia potentiaalisia kilpailuhuolia. Vertikaaliset kilpailuhuolet liittyvät tyypillisesti tilanteisiin, joissa syntyy tai vahvistuu eri tuotantoportaalla toimivien yritysten välinen vertikaalinen integraatio. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa yrityskaupan myötä aikaisemmin vallinnut Pohjola Sairaalan vertikaalinen integraatio vakuutusmarkkinalle purkautuu. Lisäksi KKV katsoo, että monituottajamallilla toimivalla, Suomen suurimpiin vakuutusyhtiöihin kuuluvalla Pohjola Vakuutuksella on kannustin pyrkiä säilyttämään mahdollisimman tehokkaasti kilpailua terveyspalveluiden markkinoilla säilyttääkseen neuvotteluasemansa yhteistyösopimusneuvotteluissa.
39. KKV on keskittynyt tarkastelemaan Pihlajalinnan ja Pohjola Sairaalan välisen yrityskaupan horisontaalisia koordinoimattomia vaikutuksia niissä kahdessa eri mak-sajatahon tuotemarkkinassa, joissa osapuolilla on päällekkäisyyttä – itsemaksavien asiakkaiden sekä vakuutusyhtiöiden hankkimissa terveyspalveluissa. Yrityskaupalla on koordinoimattomia horisontaalisia vaikutuksia, kun se poistaa osapuolten välisen kilpailuasetelman ja yrityskaupan aikaansaamasta kilpailupaineen vähenemistä hyötyvät myös kilpailijat ilman, että yritykset nimenomaisesti, tai edes hiljaisesti, koordinoivat toimintojaan.

²⁶ Kilpailuviraston suuntaviivoissa yrityskauppavalvonnasta sekä Euroopan komission horisontaalisia sulautumia koskeissa suuntaviivoissa kuvataan tarkemmin tapoja, joilla samalla tuotantoportaalla toimivien yritysten väliset järjestelyt voivat estää tehokasta kilpailua. Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta (2011), s. 63, 72–80; Euroopan komission suuntaviivat horisontaalisten sulautumien arvioinnista (2004/C 31/03), kohdat 22–63.

²⁷ Terveystestipalvelussa terveydenhuollon ammattilainen antaa terveysneuvontaa, omahoito-ohjeita sekä ohjaa asiakkaan tarpeen vaatiessa eteenpäin oikealle hoitoammattilaiselle Pohjola Vakuutuksen kumppanihoitolaitokseen Pohjola Vakuutuksen määrittämien ohjeiden mukaisesti.

46. Pohjola Sairaalan vakuutusyhtiöpalveluiden myynnit ovat valtaosin olleet konsernin sisäisiä myyntejä Pohjola Vakuutukselle, joten Pohjola Sairaala ei ole tosiasialisesti toiminut markkinalla tai sen toiminta on ollut varsin vähäistä. Myöskään vakuutusyhtiöiden jo ennestään huomattava ostajavoima ei yrityskaupan seurauksena vähene.

7.3 Itsemaksaville asiakkaille tarjottavien lääkäri- ja sairaalapalveluiden erikoisalakohtaiset markkinat

7.3.1 Rakenteellinen tarkastelu

47. Yrityskaupan osapuolten markkinaosuudet tai muut vastaavat markkinoiden keskittymistä kuvaavat mittarit antavat usein käytännöllisen ensimmäisen viitteen syntyvän keskittymän markkinavoimasta. Mitä suurempi markkinaosuus, sitä todennäköisemmin yrityksellä on markkinavoimaa, ja mitä enemmän markkinaosuus lisääntyy, sitä todennäköisempää on, että yrityskauppa johtaa markkinavoiman merkittävään kasvuun. Mitä suurempi on kahden suurimman yrityksen välinen markkinaosuuksien ero tai mitä hajautuneemmat ovat muiden kilpailijoiden markkinaosuudet, sitä suurempi on todennäköisyys, että yrityksellä, jolla on korkea markkinaosuus, on merkittävää markkinavoimaa.²⁹ Markkinaosuudet ja markkinaosuuksien lisäykset ovat kuitenkin vain ensimmäinen osoitus markkinavoimasta ja markkinavoiman lisääntymisestä.³⁰
48. KKV on tarkastellut ortopedian ja traumatologian sekä käsikirurgian markkinaosuuksia itsemaksavien asiakkaiden sairaanhoitopiirin laajuisilla markkinoilla. Kuten relevanttien markkinoiden määrittelyn yhteydessä on selitetty, virasto katsoo, että markkinaosuuksia on perusteltua tarkastella hoitoketjutasolla, eli sisällyttämällä eri palveluntarjoajien myyntiin kaikki tietyn erikoisalalan hoitoketjuihin liittyvä myynti. Virasto on kuitenkin laskenut markkinaosuudet myös palvelulajeittain vastaanotoissa, leikkauksissa, kuvantamisessa, kuntoutuksessa ja anestesiassa. Kyseisiin markkinaosuuksiin viitataan seuraavassa vain, mikäli ne eroavat merkittävästi hoitoketjukohtaisista osuuksista.
49. KKV pyysi palveluntarjoajia toimittamaan erikoisalakohtaiset liikevaihtotiedot ja oteltuna hoitoketjun sisältämiin eri palvelulajeihin. Vastaanottoihin ja leikkauksiin liittyvä erikoisalakohtainen liikevaihto pyydettiin ilmoittamaan lääkärin erikoisalalan perusteella. Tietyissä tilanteissa, kuten tapauksissa, joissa lääkärillä on enemmän kuin yksi erikoisala, kyseinen ilmoittamistapa voi johtaa viraston käsityksen mukaan vähäiseen epätarkkuuteen erikoisalakohtaisissa liikevaihdoissa. Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, mikäli ilmoittamistapaan liittyvillä valinnoilla voitiin olettaa olevan vähäistä suurempi merkitys toimipisteen erikoisalakohtaiseen liikevaihtoon. Yksikään vastaajista ei ilmoittanut lukuihinsa liittyvän kuvatun kaltaista epävarmuutta.
50. Sen sijaan tukipalveluiden (anestesia, kuvantaminen, fysioterapia) liikevaihdon kohdentamisessa ortopediaan ja traumatologiaan sekä käsikirurgiaan yritykset

²⁹ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta (2011), s. 70–71.

³⁰ Euroopan komission suuntaviivat horisontaalisten sulautumien arvioinnista (2004/C 31/03), kohta 27.

käyttivät toisistaan poikkeavia menetelmiä.³¹ Viraston arvion mukaan yritysten erilaisilla tavoilla raportoida erikoisalakohtainen tukipalvelujen myynti voi olla seuraavassa tarkemmin kuvatuksi vaikutusta hoitoketjuja koskeviin markkinaosuuslaskelmiin.

51. KKV on kiinnittänyt huomiota yritysten toimittamissa tiedoissa huomattavaan vaihteluun erityisesti ortopediaan ja käsikirurgiaan liittyvän kuvantamisen liikevaihdossa. Erityisesti Pirkanmaalla osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus ortopediaan ja käsikirurgiaan liittyvässä kuvantamisessa nousee selvästi korkeammaksi kuin niiden yhteenlaskettu markkinaosuus vastaanotoissa. Koska kuvantamisen osuus hoitoketjun arvosta on suhteellisen merkittävä, osapuolten korkea yhteenlaskettu markkinaosuus kuvantamisessa nostaa huomattavasti myös niiden hoitoketjutason markkinaosuutta.³²
52. KKV:n selvitysten perusteella korrelaatio toimipisteen vastaanottojen ja kuvantamistoimenpiteiden välillä on hyvin korkea.³³ Tämä on viraston arvion mukaan osaltaan seurausta siitä, että asiakkaat vaihtavat vain harvoin palveluntarjoajaa kesken hoitoketjun.³⁴ Toisin sanoen, viraston käsityksen mukaan on pidettävä lähtökohtaisesti epätodennäköisenä, että osapuolten toimipisteiden kuvantamisen markkinaosuus olisi Pirkanmaalla merkittävästi korkeampi kuin niiden markkinaosuus vastaanotoissa.
53. Osapuolten odotettua korkeampi markkinaosuus kuvantamisessa voisi selittyä periaatteessa myös niiden kuvantamisen hintatasolla. Viraston selvitysten perusteella osapuolten kuvantamisen hinnat ovat [REDACTED]. Kuvantamisen markkinaosuus ei viraston Kela-aineistoon perustuvien selvitysten mukaan selity myöskään sillä, että osapuolten toimipisteissä otettaisiin luonteeltaan erilaisia, [REDACTED] kuvia. Edellä todetun perusteella virasto pitää todennäköisempänä, että osapuolten kuvantamisen markkinaosuutta kasvattavat edellä kuvatut erot tavassa, jolla yritykset ovat allokoineet kuvantamisen liikevaihdon erikoisaloille.
54. KKV katsoo, että vaikka kuvantaminen muodostaa osan ortopediaan ja käsikirurgiaan liittyvistä hoitoketjuista, hoitoketjujen markkinaosuustarkastelu on perusteltua suorittaa keskittymällä ainoastaan vastaanotoista ja leikkauksista

³¹ Pihlajalinna kohdisti tukipalvelujen liikevaihdon erikoisaloille hyödyntämällä vakuutusyhtiömyynissä sovellettuja hoitoketjutunnisteita. Pihlajalinnan mukaan ei ole syytä epäillä, että vakuutusyhtiöasiakkaiden ja itsemaksavien asiakkaiden myynninjakaumat poikkeaisivat toisistaan. Pohjola Sairaala, jonka liikevaihto kertyy lähes yksinomaan ortopediasta ja käsikirurgiasta, kohdisti tukipalveluiden myynnin erikoisaloille erikoisalojen liikevaihtojen suhteessa. Osapuolten kilpailijat käyttivät kohdentamisessa vaihteluvia, omiin tietojärjestelmiinsä parhaiten soveltuvia menetelmiä.

³² Palveluntarjoajien selvityspyyntövästausten perusteella muodostetun aineiston mukaan kuvantamisen osuus hoitoketjujen arvosta oli vuonna 2020 noin 20-25 prosenttia niiden viiden sairaanhoitopiirin alueella, joilla osapuolilla on päällekkäistä toimintaa.

³³ Vuoden 2020 Kela-aineiston perusteella toimipistetasen korrelaatiokerroin ortopedian ja käsikirurgian vastaanottojen ja kuvantamisen toimenpiteiden lukumäärissä oli 0,92. Vastaanottojen ja kuvantamisen välillä on siten voimakas riippuvuussuhde.

³⁴ KKV tarkasteli lääkärikeskusten lähetehävikkiä asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oy*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, jakso 10.4.2.3.2. Osapuolet ovat arvioineet lähetehävikin olevan verrattain vähäistä.

kertyneeseen liikevaihtoon. Koska kuvantamisen toimenpiteiden suhde vastaanottotoimintaan ja leikkauksiin on edellä todetusti suhteellisen vakioinen, rajauksella ei ole KKV:n arvion mukaan merkittävää vaikutusta markkinaosuuksiin. Virasto pitää valittua tarkastelutapaa luotettavampana arvioina hoitoketjukohtaisista markkinaosuuksista kuin vaihtoehtoa, jossa markkinaosuuksiin sisällytettäisiin eri yritysten vaihtelevilla käytännöillä arvioimat kuvantamisen liikevaihdot.

55. Kuvantamisen lisäksi edellä esitetyt argumentit soveltuvat myös anestesiaan ja kuntoutukseen. Koska kyseisten palvelulajien osuus hoitoketjun kokonaisarvosta on viraston selvitysten mukaan yhteensä vain noin kymmenen prosenttia, niiden sisällyttämisellä hoitoketjukohtaisiin markkinaosuuslaskelmiin ei olisi muutenkaan vaikutusta tarkastelun johtopäätöksiin.
56. Virasto on huomionnut markkinaosuustarkastelussaan myös Pohjola Sairaalan esille tuoman yksityiskohdan, joka liittyy itse maksavien asiakkaiden määrittelmään. Tuotemarkkinamäärittelyn mukaan asiakkaat, jotka maksavat käyntinsä ensin itse ja hakevat jälkikäteen korvausta vakuutusyhtiöltä, luokitellaan itsemaksaviksi asiakkaiksi, koska terveystaloustyhtiö soveltaa heihin itsemaksavien asiakkaiden listahintoja. Pohjola Sairaalan mukaan osa sen itsemaksavista asiakkaista on ilmoittanut hoitotoimenpiteen yhteydessä hakevansa jälkikäteen korvausta joltain toiselta vakuutusyhtiöltä kuin Pohjola Vakuutuselta. Tämä johtuu Pohjola Sairaalan mukaan siitä, että [REDACTED]
57. Ilmoitetun järjestelyn toteutumisen jälkeen olisi odotettavissa, että nämä kilpailevat vakuutusyhtiöt antaisivat maksusitoumuksia Pihlajalinnalle, jonka kanssa niillä on jo nykyisellään sopimus vakuutusyhtiöpalveluista. Tällöin ne Pohjola Sairaalan itsemaksavat asiakkaat, jotka eivät ole ennen yrityskauppaa saaneet maksusitoumuksia vaan jälkikäteiset korvaukset vakuutusyhtiöltä, eivät yrityskaupan jälkeisessä tilanteessa tulisi luokitelluiksi itsemaksaviin asiakkaisiin, vaan kuuluisivat vakuutusyhtiöpalveluiden markkinaan. KKV on huomionnut markkinaosuuslaskelmissaan siten vain ne Pohjola Sairaalan asiakaskäynnit, jotka sisältyisivät itsemaksavien asiakkaiden markkinoille myös yrityskaupan jälkeen.
58. Rakenteellisen tarkastelun perusteella markkinaosuudet Helsingin ja Uudenmaan sekä Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirien alueella jäivät molemmilla tarkastelluilla erikoisaloilla 20-30 prosenttiin ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin alueella [REDACTED] prosenttiin.³⁵ KKV on jatkokäsittelyssä selvittänyt yrityskaupan kilpailuvaikutuksia erityisesti Pirkanmaan ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirien alueilla, joissa markkinaosuudet nousivat alustavan tarkastelun perustella korkeammiksi.
59. Taulukossa 1 on esitetty ortopedian ja käsikirurgian hoitoketjuja kuvaavat markkinaosuudet Pirkanmaan sairaanhoitopiirissä vuosina 2019 ja 2020. Taulukon

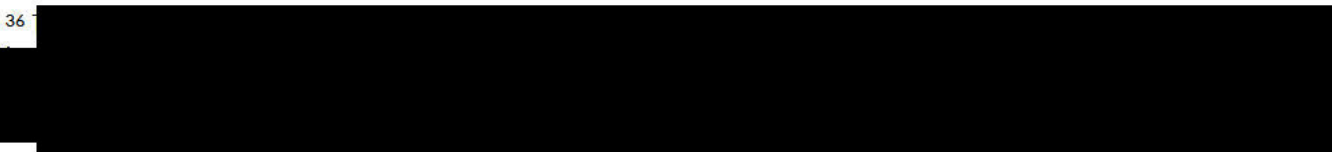
³⁵ Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus vuonna 2020 oli ortopedian hoitoketjuissa [10-20] prosenttia ja käsikirurgian hoitoketjuissa [20-30] prosenttia. Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin alueella vastaavat luvut ovat [10-20] ja [20-30] prosenttia, ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä [5-10] ja [10-20] prosenttia.

viimeisellä rivillä on esitetty erikoisalakohdaisen markkinan kokonaisliikevaihto. Kaikkien tarkasteltujen markkinoiden koko on suhteellisen pieni. Markkinoiden alhainen kokonaisliikevaihto selittää osaltaan markkinaosuuksien vuositason vaihtelua. Virasto on näin ollen kokonaisarviossaan ottanut huomioon sekä vuoden 2019 että vuoden 2020 markkinaosuudet.

Taulukko 1. Itsemaksaville asiakkaille tarjotut lääkäri- ja sairaalapalvelut Pirkanmaan sairaanhoitopiirissä vuosina 2019 ja 2020

Yhtiö	Ortopedian hoitoketjut		Käsikirurgian hoitoketjut	
	2019	2020	2019	2020
Pohjola	[5-10] %	[10-20] %	[10-20] %	[10-20] %
Pihlajalinna	[30-40] %	[30-40] %	[10-20] %	[20-30] %
Osapuolet yht.	[40-50] %	[40-50] %	[30-40] %	[40-50] %
Terveystalo	[30-40] %	[30-40] %	[40-50] %	[20-30] %
Mehiläinen	[10-20] %	[10-20] %	[20-30] %	[30-40] %
Coxa ³⁶	[10-20] %	[10-20] %	–	–
Yhteensä	3,1 milj. €	2,9 milj. €	0,4 milj. €	0,4 milj. €

60. Osapuolten markkinaosuus Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin ortopedian hoitoketjujen markkinalla oli yli 40 prosenttia sekä vuonna 2019 että vuonna 2020. Ennen yrityskauppaa Pihlajalinna ja Terveystalo ovat olleet markkinaosuuksiltaan jokseenkin tasavahvoja kilpailijoita. Yrityskauppa tekee keskittymästä markkinajohtajan ortopediassa. Keskittymästä tulee markkinajohtaja myös käsikirurgiassa, mutta osapuolten yhdistetty markkinaosuus vuosilta 2019–2020 jää alle 40 prosentin. Tässä esitetyt tulokset eivät ota huomioon Mehiläisen julkistamaa laajentumista Tampereella, jota on käsitelty tarkemmin jäljempänä jaksossa 7.3.3.
61. Taulukossa 2 on esitetty vastaavat tulokset Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille. Ortopedian hoitoketjuissa osapuolten markkinaosuus oli vuonna 2019 [30-40] prosenttia ja vuonna 2020 [40-50] prosenttia. Keskittymästä tulee suurin ortopedisten palvelujen tarjoaja Pohjois-Savossa. Käsikirurgiassa osapuolten yhteenlasketut markkinaosuudet ovat selvästi maltillisempia, ja sekä Terveystalo että Mehiläinen ovat yrityskaupan jälkeenkin keskittymää suurempia toimijoita markkinaosuuksiltaan.

Taulukko 2. Itsemaksaville asiakkaille tarjotut lääkäri- ja sairaalapalvelut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirissä vuosina 2019 ja 2020

Yhtiö	Ortopedian hoitoketjut		Käsikirurgian hoitoketjut	
	2019	2020	2019	2020
Pohjola	[10-20] %	[10-20] %	[0-5] %	[5-10] %
Pihlajalinna	[20-30] %	[20-30] %	[10-20] %	[10-20] %
Osapuolet yht.	[30-40] %	[40-50] %	[10-20] %	[20-30] %
Terveystalo	[30-40] %	[30-40] %	[60-70] %	[30-40] %
Mehiläinen	[20-30] %	[20-30] %	[20-30] %	[30-40] %
Yhteensä	1,2 milj. €	1,2 milj. €	0,2 milj. €	0,2 milj. €

62. Viraston selvitysten perusteella Pohjois-Savon ortopedian kokonaismarkkinat koostuvat yhteensä alle sadan potilaan hoitoketjuista, jolloin yksittäisen hoitoketjun arvo voi muodostaa merkittävän osan yksittäisen palveluntarjoajan vuosittaisesta myynnistä. Esimerkiksi Pohjola Sairaalla ortopedian leikkauksia on ollut yhteensä [REDACTED] kappaletta vuonna 2020. Yksittäisten asiakkaidenkin siirtymisellä voi siten olla merkittävä vaikutus markkinatoimijoiden osuuksiin Pohjois-Savon ortopedian hoitoketjumarkkinalla ja markkinaosuuksissa onkin nähtävissä selvää vaihtelua eri vuosien välillä.

7.3.2 Kilpailun läheisyys

63. Yrityskaupan osapuolten välistä kilpailun läheisyyttä tarkastellaan tyypillisesti niin sanottujen suhteellisten asiakassiirtymien avulla. Asiaa voidaan havainnollistaa esimerkiksi kilpailijoiden välisestä yrityskaupasta, jossa A ostaa B:n. Kun A nostaa hintaa, se menettää osan myynnistään kilpailijoilleen. Ennen yrityskauppaa osasta menetetyistä myynnistä olisi siirtynyt yritys B:lle. Sitä osuutta myynnistä, jonka yritys A olisi ennen yrityskauppaa menettänyt yritys B:lle, kutsutaan suhteelliseksi asiakassiirtymäksi.³⁷ Yrityskauppa on A:lle sitä kannattavampi, mitä suurempi asiakassiirtymä A:lta B:lle on. Yrityskaupan jälkeen A ei menetä enää kilpailijalleen sitä osaa myynnistä, jonka se hinnankorotuksen seurauksena olisi ennen yrityskauppaa menettänyt B:lle.
64. Asiakassiirtymä on riippumaton markkinamäärittelystä: edellä olevassa esimerkissä A:n ja B:n välinen asiakassiirtymä lasketaan suhteessa yrityksen A kohtaan myynnin kokonaismenetykseen. Kokonaismenetykseen kattaa kaikki mahdolliset syyt, joiden perusteella asiakkaat päätyvät vaihtamaan toimittajaa. Toisin sanoen, asiakassiirtymä perustuu ajatukseen, jonka mukaan mikä tahansa vaihtoehto voi tuoda keskittymälle kilpailupainetta. Eri vaihtoehtojen aiheuttama kilpailupaine vaihtelee sen mukaan, kuinka läheisenä substituuttina asiakkaat näkevät kyseisen vaihtoehdon keskittymälle.
65. Mikäli kilpailuvaikutusten arviointi perustuisi yksinomaan relevanttien markkinoiden määrittelyyn ja sen perusteella suoritettuun rakenteelliseen tarkasteluun, kaikkien samoilta markkinoille kuuluvien yritysten oletettaisiin luovan toisilleen kilpailupainetta suoraan suhteessa markkinaosuuksiinsa. Käytännössä relevanteille

³⁷ Shapiro, C. (1995). Mergers with Differentiated Products. Antitrust, 10, 23.

markkinoille sisällytetään kuitenkin tyypillisesti useita kilpailijoita, joiden välinen kilpailuasetelma voi vaihdella merkittävästikin riippuen esimerkiksi niiden tarjoamien tuotteiden ominaisuuksista tai yritysten maantieteellisestä sijainnista. Suhteellisia asiakassiirtymiä voidaan verrata markkinaosuuksien perusteella laskettuihin suhteellisiin asiakassiirtymiin. Vertailun avulla tarkastellaan sitä, ovatko osapuolet toisilleen läheisempiä tai etäisempiä kilpailijoita kuin niiden markkinaosuuksien perusteella voitaisiin päätellä olevan. Suhteellisten asiakassiirtymien vertaaminen markkinaosuuksien mukaisiin siirtymiin tuottaa siten tietoa siitä, kuinka hyvä indikaattori markkinaosuudet ovat keskittymän markkinavoimasta.

66. Komission horisontaalisten sulautumien arviointia koskevissa suuntaviivoissa todetaan, että yrityskauppa voi johtaa merkittävään hinnankorotukseen useiden asiakkaiden pitäessä yrityskaupan osapuolia ensimmäisenä ja toisena vaihtoehtonaan.³⁸ Komissio on myös ratkaisukäytännössään todennut, että toisilleen läheisten kilpailijoiden välinen yrityskauppa johtaa todennäköisemmin hinnankorotuksiin kuin sellainen yrityskauppa, jonka osapuolten tuotteiden keskeinen korvaavuus on vähäistä.³⁹
67. Ilmoittajan mukaan Pihlajalinna tuottaa monipuolista terveys- ja sosiaalialan palveluiden valikoimaa laajalle asiakaskunnalle, jossa julkisella sektorilla on erityisen merkittävä rooli. Pohjola Sairaala on sen sijaan ilmoittajan mukaan erikoistunut toimija, joka tuottaa palveluita pääosin konsernin sisäisesti Pohjola Vakuutukselle. Ilmoittajan käsityksen mukaan asiakkaat eivät pidä osapuolten tarjoamia palveluita läheisinä vaihtoehtoina, eikä esimerkiksi Pohjola Sairaalan asiakas tyypillisesti siirtyisi Pihlajalinnalle saamaan hoitoa ortopedian tai käsikirurgian erikoisalojen palveluissa. Tämä johtuu ilmoittajan mukaan siitä, että Pihlajalinnan tunnettuus yksityisasiakkaiden palveluissa on vähäinen. Lisäksi ilmoittajan mukaan [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
keskenään, eivätkä ne ole toistensa läheisiä kilpailijoita millään yrityskaupan kannalta relevantilla markkinalla.
68. KKV on tarkastellut käsillä olevassa asiassa osapuolten välistä kilpailun läheisyyttä erityisesti Kelan sairaanhoitokorvausrekisterin tietojen perusteella. Virasto on hyödyntänyt aineistoa suhteellisten asiakassiirtymien arvioinnissa sekä yritysten palveluvalikoimien ja hintatasojen vertailussa. Kilpailun läheisyyden arvioinnissa usein hyödynnetyn kyselytutkimuksen suorittaminen oli asiassa käytännössä mahdotonta. Itsemaksavien asiakkaiden lukumäärä on yksittäisen toimipisteen tietyn erikoisalan tasolla niin alhainen, että kyselytutkimuksen vastaajamäärä olisi jätynyt väistämättä liian pieneksi tilastollisesti luotettavan analyysin tarpeisiin.⁴⁰
69. KKV on arvioinut osapuolten välisiä suhteellisia asiakassiirtymiä Kelan sairaanhoitokorvausrekisterin avulla. Analyysi perustuu asiakkaisiin, jotka ovat ostaneet

³⁸ Euroopan komission suuntaviivat horisontaalisten sulautumien arvioinnista (2004/C 31/03), kohta 28.

³⁹ Komission päätös 2.7.2014 asiassa M.7018 *Telefónica Deutschland / E-Plus*, kohta 280. Ks. myös esimerkiksi komission päätös 12.12.2012 asiassa COMP/M.6497 *Hutchison 3G Austria / Orange Austria*, kohdat 176–178, 200.

⁴⁰ Kyselytutkimuksissa tyypillisesti hyödynnettävien asiakasrekisterien käyttö asiakkaiden tavoittamiseksi ei ole terveyspalveluissa mahdollista potilastietojen luottamuksellisuuden vuoksi.

ortopedian tai käsikirurgian erikoisalaan liittyviä vastaanotto- tai leikkauspalveluita vuoden 2020 aikana usealta eri palveluntarjoajalta. Analyysissä asiakas, joka on asioinut vuoden aikana vähintään kerran tietyllä palveluntarjoajalla, katsotaan kyseisen palveluntarjoajan asiakkaaksi. Asiakkaan käynnit muilla saman sairaanhoitopiirin palveluntarjoajilla saman vuoden aikana katsotaan siirtymiksi kyseisille palveluntarjoajille. Tarkastelutapa vastaa KKV:n Mehiläisen ja Pihlajalinnan välisessä yrityskaupassa soveltamaa menetelmää. Menetelmää ja siihen liittyviä varauksia on käsitelty tarkemmin kyseiseen asiaan liittyvässä kieltoesityksessä.⁴¹

70. KKV tarkasteli osapuolten välisiä suhteellisia asiakassiirtymiä aineistolla, joka sisälsi kaikki sairaanhoitopiirit, joissa osapuolilla oli päällekkäistä toimintaa. Kelan aineisto sisältää myös asiakaskäynnit, joiden maksajana on ollut vakuutusyhtiö, eikä aineistosta ole mahdollista tunnistaa erikseen itsemaksavia asiakkaita. Koska yli 65-vuotiailla asiakkailla ei ole tyypillisesti vakuutusta, itsemaksavien asiakassiirtymiä voidaan arvioida rajaamalla aineisto yli 65-vuotiaisiin asiakkaisiin.⁴² Analyysin taustaoletuksena on tällöin se, ettei yli 65-vuotiaiden asiakaskäyttäytyminen eroa merkittävästi nuorempien asiakasryhmien käyttäytymisestä. Analyysin toteutus yksittäisen sairaanhoitopiirin tasolla ei ollut mahdollista asiakassiirtymien suhteellisesta vähäisyydestä johtuen. Suhteellisia asiakassiirtymiä ei laskettu erikseen ortopedialle ja käsikirurgialle, vaan siirtymiksi yritysten välillä luettiin myös tapaukset, joissa asiakas asioi esimerkiksi ortopedian vastaanotolla yrityksellä A ja käsikirurgian vastaanotolla yrityksellä B.
71. Suhteellinen asiakassiirtymä Pihlajalinnasta Pohjola Sairaalaan on Kelan aineistossa 31 prosenttia ja Pohjola Sairaala Pihlajalinnasta 16 prosenttia. Mikäli asiakassiirtymät seuraisivat samasta aineistosta käyntimäärien perusteella laskettuja markkinaosuuksia, vastaavat siirtymät olisivat ■ ja ■ prosenttia. Toisin sanoen, toteutuneiden siirtymien perusteella Pohjola Sairaala on Pihlajalinnalle jonkin verran läheisempi ja Pihlajalinna Pohjola Sairaallalle hieman etäisempi kilpailija, kuin niiden markkinaosuuksien perusteella voitaisiin päätellä. Edellä mainittujen aineistorajoitusten ja analyysin taustaoletusten vuoksi suhteellisia asiakassiirtymiä on tulkittava asiassa viraston näkemyksen mukaan kuitenkin varovaisesti.
72. Viraston arvion mukaan osapuolten keskittyminen erilaisiin palveluihin tietyn erikoisalan sisällä voitaisiin tulkita lähtökohtaisesti osoituksena siitä, ettei osapuolten välillä olisi läheistä kilpailuasetelmaa. KKV on tarkastellut osapuolten ja niiden pääkilpailijoiden ortopedian ja traumatologian sekä käsikirurgian erikoisalojen palveluita Kelan aineiston avulla. Analyysi perustuu yritysten vuonna 2020 myymien palvelujen vertailuun Pirkanmaan ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirien alueilla. Kela-aineiston perusteella molemmat osapuolet tarjoavat laajasti molempien erikoisalojen palveluita. Vaikka osapuolten palveluvalikoima ei ole täysin identtinen, niiden välistä eroa ei voida pitää ainakaan merkittävästi suurempana kuin osapuolten ja niiden pääkilpailijoiden välisiä eroja. Osapuolten muista kilpailijoista Tampereella toimivan Tekonivelsairaala Coxan voidaan katsoa olevan todennäköisesti markkinaosuuttaan heikompi kilpailija osapuolille ortopedian

⁴¹ KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oyj*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, kohdat 300-313 sekä kieltoesityksen liite 1, jakso 5.3.2.

⁴² KKV:n esitys 29.9.2020 markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi asiassa *Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oyj*, dnro KKV/1233/14.00.10/2019, kieltoesityksen liite 1, kohta 309.

hoitoketjuissa. Coxan toiminta on painottunut tekonivelleikkauksiin, joiden merkitys muiden palveluntarjoajien toiminnassa on huomattavasti vähäisempi.

73. KKV on myös vertaillut osapuolten ja niiden pääkilpailijoiden ortopedian ja käsikirurgian vastaanottojen ja toimenpiteiden hintoja. Viraston näkemyksen mukaan sitä, että yritykset sijoittuisivat markkinoilla havaitun hintojen vaihteluvälin ääripäihin, ei voitaisi yksinään pitää riittävänä osoituksena siitä, etteivät ne olisi toisilleen läheisiä kilpailijoita. Asiakkaan palveluntarjoajan valintaan vaikuttaa hinnan ohella useat muut tekijät, kuten palvelun laatu. Asiakkaan näkökulmasta heikompilaatuinen palvelu saattaa olla vaihtoehto korkealaatuisemmalle palvelulle, mikäli ensin mainitun hinta on riittävästi alhaisempi kuin jälkimmäisen. Osapuolten välisen mahdollisen hintaeron tulkitseminen osoitukseksi niiden välisen kilpailuasetelman etäisyydestä perustuisi siten oletukseen, jonka mukaan asiakkaat pitäisivät saman hintaluokan tuotteita keskenään paremmin korvaavina kuin erihintaisia tuotteita. Oletuksen todenmukaisuus riippuu tarkastellusta toimialasta ja on kysymys, joka tulisi testata empiirisesti.

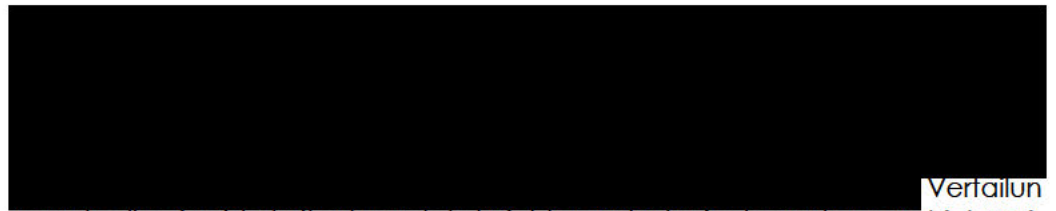
74. Virasto on vertaillut palveluntarjoajien hintatasoa Kelan aineiston perusteella. Kuten suhteellisten asiakassiirtymien laskemisessa, virasto rajasi aineiston itsemaksaviin asiakkaisiin poistamalla siitä alle 65-vuotiaiden asiakkaiden käynnit.⁴³ Vertailuun sisällytettiin kaikki sairaanhoitopiirit, joissa osapuolilla oli päällekkäistä toimintaa.⁴⁴ KKV:n hyödynsi näin muodostettua aineistoa eri toimijoiden välillä vertailukelpoisten, palvelulajikohtaisten hintaindeksien laskemiseen.⁴⁵ Seuraavassa esitetyissä tuloksissa ei ole eroteltu ortopedian ja käsikirurgian palveluita toisistaan. Erikoisalakohtaisen tarkastelun johtopäätökset ovat kuitenkin muuttumattomat. Koska muiden kuin neljän suuren valtakunnallisen toimijan markkinaosuus ortopedian ja käsikirurgian palveluista on vähäinen, hintavertailussa on keskitytty suurten palveluntarjoajien hintatasojen keskinäiseen järjestykseen. Lisäksi koska vastaanotot, leikkaukset ja kuvantaminen muodostavat KKV:n selvitysten perusteella keskimäärin noin [80-90] prosenttia hoitoketjujen kokonaishinnasta, virasto esittää tulokset ainoastaan kyseisten palvelulajien osalta. Kuntoutuksen tai anestesian sisällyttäminen vertailuun ei muuta analyysin johtopäätöksiä.

75. Analyysin perusteella

⁴³ Alle 65-vuotiaiden käynnejä koskevista havainnoista ei voida päätellä, onko asiakas maksanut käyntinsä itse, vai onko maksajana ollut vakuutusyhtiö, joihin sovelletut sopimushinnat eroavat itsemaksavien asiakkaiden hinnoista.

⁴⁴ Suuret terveyspalveluyhtiöt asettavat asiakkaan maksaman kokonaishinnan kannalta keskeiset leikkaustoimenpiteiden ja kuvantamisen hinnat lähtökohtaisesti valtakunnallisesti, minkä vuoksi virasto arvioi, ettei hintavertailua ollut tarpeellista suorittaa käsillä olevassa asiassa yksittäisen sairaanhoitopiirin tasolla.

⁴⁵ Palvelulajin sisällä jokaiselle Terveysporttikoodiston mukaiselle toimenpideluokalle on laskettu oma hintasuhte (palveluntarjoajan hinta jaettuna markkinan keskimääräisellä hinnalla) ja näin saaduista hintasuhteista on otettu keskiarvo painottamalla niitä sen mukaan, kuinka suuri osa palveluntarjoajan kokonaisvolyyminä tarkasteltavassa palvelulajissa tulee kyseisestä toimenpideluokasta. Tulokset säilyvät muuttumattomina, mikäli toimenpideluokat määritellään tarkemmalla toimenpidekoodijaottelulla.

Vertailun perusteella ei voida kuitenkaan tehdä johtopäätöstä, jonka mukaan Pohjola Sairaala olisi Pihlajalinnalle hintatasoltaan muita suuria palveluntarjoajia etäisempi kilpailija.

76. KKV toteaa yhteenvetonaan, että edellä kuvattujen selvitysten perusteella osapuolia ei voida pitää toisilleen erityisen läheisinä tai etäisinä kilpailijoina. Viraston näkemyksen mukaan markkinaosuudet kuvaavat riittävällä tarkkuudella osapuolten välistä kilpailun läheisyyttä itsemaksavien yksityisasiakkaiden erikoisala-kohtaisilla markkinoilla.

7.3.3 Yrityskaupan kilpailuvaikutusten oikea vertailukohta

77. Arvioidessaan yrityskaupan kilpailuvaikutuksia KKV vertaa normaalisti yrityskaupan jälkeisiä kilpailuedellytyksiä tilanteeseen ennen yrityskauppaa. Useimmissa tapauksissa tärkeimmän vertailukohdan (ns. *kontrafaktuaalin*) yrityskaupan vaikutusten arvioinnille muodostavat yrityskaupan toteuttamisajankohdan kilpailuolosuhteet. Joissain tapauksissa sopivaa vertailutilannetta arvioitaessa voidaan kuitenkin kiinnittää huomiota kohtuudella ennakoitavissa oleviin markkinoiden tuleviin muutoksiin.⁴⁶ Tällaisia muutoksia voivat olla esimerkiksi riittävä todennäköisyys siitä, että markkinoille tulee uusia yrityksiä tai olemassa oleva kilpailija on laajentamassa toimintaansa.⁴⁷ Niin ikään se, että toinen yrityskaupan osapuolista laajentaisi toimintaansa ilman yrityskauppaa⁴⁸ tai vastaavasti on sellaisissa taloudellisissa vaikeuksissa, että se tulisi poistumaan markkinoilta ilman yrityskauppaa (ns. *failing firm* -tilanne)⁴⁹ voivat olla muutoksia, jotka tulee huomioida arvioitaessa oikeaa vertailutilannetta yrityskaupalle. Yrityskaupan ilmoittajan tehtävänä on toimittaa määräajassa kaikki asian kannalta merkitykselliset tiedot, joita tarvitaan osoittamaan, että yrityskaupan jälkeinen kilpailurakenteen heikkeneminen ei ole seurausta yrityskaupasta.⁵⁰

Mehiläisen laajentuminen Tampereella

78. KKV on yrityskaupan kilpailuvaikutusten arviossaan ottanut huomioon, että Mehiläinen, yksi valtakunnallisista suurista toimijoista, on ilmoittanut 17.11.2021 laajentavansa toimintaansa Tampereella alkusyksystä 2022 avattavan uuden yksikön myötä. Tiedotteessaan Mehiläinen on kertonut investoivansa uuteen 1500 neliön

⁴⁶ Euroopan komission suuntaviivat horisontaalisten sulautumien arvioinnista (2004/C 31/03), kohta 9.

⁴⁷ Ks. esim. KKV:n päätös 23.3.2017, *Terveystalo Healthcare Oy / Diacor Terveyspalvelut Oy*, dnro KKV/1152/14.00.10/2016, kohdat 42–44.

⁴⁸ Viimeaikaisesta ratkaisukäytännöstä ks. esim. CMA:n päätös 12.6.2019 asiassa *PayPal Holdings/ Inc. of iZettle AB*, kohdat 7.1–7.65; Irlannin kilpailuviranomaisen päätös 8.7.2019 asiassa *Berendsen (Elis) / Kings Laundry (M/18/063)*, kohdat 4.1.–4.26. Ks. myös ICN (2006), *Merger Guidelines Workbook*, s. 8.

⁴⁹ Ks. esim. KKV:n päätös 11.4.2016, *Ruokakesko Oy / Suomen Lähikauppa Oy*, dnro KKV/1575/14.00.10/2015.

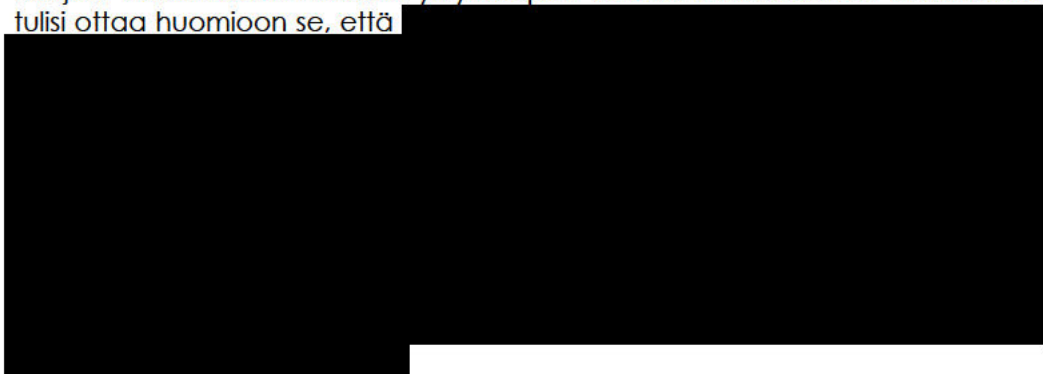
⁵⁰ Euroopan komission suuntaviivat horisontaalisten sulautumien arvioinnista (2004/C 31/03), kohta 91.

lääkärikeskukseen yli viisi miljoonaa euroa.⁵¹ KKV pyysi Mehiläistä toimittamaan sen laajentumiseen liittyvän sisäisen valmisteluaineiston sekä tietoja Mehiläisen Pirkanmaan alueen kuvantamisen ja leikkaussalien määrästä ja käyttöasteista.

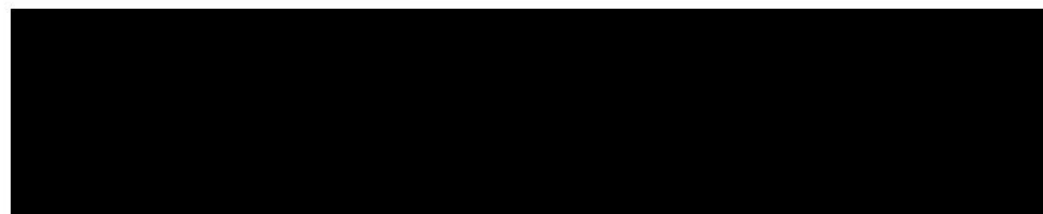
79. KKV:n selvitysten perusteella Mehiläisen laajentuminen Tampereella tulee vaikuttamaan merkittävästi kilpailuolosuhteisiin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin itsemaksaville asiakkaille tarjottavien ortopedian ja käsikirurgian hoitoketjujen markkinoilla. KKV on estimoinut Mehiläisen toimittamien tietojen perusteella Mehiläisen laajentumisen vaikutuksen keskittymän ja sen kilpailijoiden markkinaosuuksiin Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin ortopedian ja käsikirurgian hoitoketjuissa seuraavan kahden vuoden aikana. Estimaatit eri herkkyystarkasteluilla osoittavat, että edellä taulukossa 1 esitetyt keskittymän Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin markkinaosuudet yliarvioivat keskittymän markkina-aseman lähitulevaisuudessa. Kun laskelmissa huomioidaan Mehiläisen odotettu myynti, keskittymän markkinaosuudet jäävät nykytasoa maltillisemmiksi ja Mehiläinen tulee jatkossa olemaan nykyistä markkinaosuuttaan merkittävämpi kilpailija keskittymälle.⁵²

Pohjola Sairaalan asema markkinoilla ilman yrityskauppaa

80. Ilmoittajan mukaan käsillä oleva yrityskauppa edistää kilpailua kaikista relevantista vaihtoehtoisista skenaarioista eniten. Järjestelyssä myyjänä oleva Pohjola Vakuutus on toimittanut KKV:lle lisätietoa ilmoittajan esittämästä relevantista kontrafaktuaalista.
81. Pohjola Vakuutuksen mukaan yrityskaupan oikeaa vertailukohtaa arvioitaessa tulisi ottaa huomioon se, että

- 82.

⁵¹ Ks. <https://www.mehilainen.fi/lehdistotiedotteet/mehilainen-investoi-yli-5-miljoonaa-tampereelle-avaa-tayden-palvelun>.

⁵² Tarkan laskelman ja vaikutuksen esittäminen ei ole mahdollista, sillä ne sisältävät Mehiläisen liikesalaisuuksia.

83. KKV on tarkastellut osapuolten ja Pohjola Vakuutuksen esittämiä väitteitä sekä pyytänyt OP-ryhmältä niitä koskevia lisätietoja.⁵³ KKV ei ole selvittänyt asiaa edelleen kolmansilta taikka esimerkiksi [REDACTED] sillä osapuolten ja Pohjola Vakuutuksen esittämät väitteet ovat jääneet perusteluiltaan vaillinaisiksi sekä olleet osin ristiriidassa muiden KKV:n saamien tietojen kanssa. Relevantin kontrafaktuaalin yksityiskohtaisempi selvittäminen ei ole ollut tarpeen myöskään sen vuoksi, että yrityskaupan ei ole katsottu johtavan kilpailun olennaiseen estymiseen yrityskauppaa edeltävässäkin markkinatilanteessa.

7.4 Vakuutusyhtiöpalveluiden markkina

7.4.1 Johdanto

84. KKV on tarkastellut yrityskaupan kilpailuvaikutuksia vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla sekä perinteisen rakenteellisen tarkastelun pohjalta että hyödyntäen taloustieteellistä mallinnusta kilpailuvaikutusten suunnan, mittakaavan ja todennäköisyyden arvioimiseksi.
85. Vakuutusyhtiön on mahdollista tehdä yhteistyötä yhden tai useamman terveyspalveluita tuottavan yrityksen kanssa. Yhteistyö tarkoittaa käytännössä sitä, että vakuutusyhtiö ohjaa palveluita tarvitsevia asiakkaitaan valitulle tuottajalle, myöntämällä tuottajan palveluihin maksusitoumuksia tai maksamalla ne suoraan asiakkaan puolesta. Lisäksi vakuutusyhtiöt pyrkivät ohjaamaan asiakkaitaan sopimuskumppaneilleen erilaisin suosituksin, kuten sovellusten ja neuvontapalvelujen kautta. Vastavuoroisesti tuottaja myöntää vakuutusyhtiölle alennuksia, tyypillisesti tietyn prosentuaalisen alennuksen listahinnastaan. Ilman yhteistyötä vakuutusyhtiö ei erikseen ohjaa tuottajalle asiakkaita, eikä se saa tuottajalta alennuksia. Viraston hyödyntämä malli perustuu tähän kytkökseen vakuutusyhtiöiden harjoittaman asiakasohjauksen ja tuottajien myöntämien alennusten välillä.
86. Vakuutusyhtiöt käyvät kahdenvälisiä neuvotteluja tuottajien kanssa ja valitsevat kriteerit täyttävistä toimijoista yhden tai useamman kokonaistaloudellisesti edullisimman kumppanikseen. Käsillä olevassa asiassa on kyse tilanteesta, jossa ennen yrityskauppaa Pohjola Sairaala on keskittynyt tuottamaan palveluita lähinnä konsernin sisäisesti Pohjola Vakuutukselle, [REDACTED] Yrityskaupan jälkeen Pohjola Sairaala tulee osaksi Pihlajalinnaa, jolla on kumppanuussopimuksia usean vakuutusyhtiön kanssa.
87. Yrityskaupalla voi siten olla suunnaltaan kahdenlaisia kilpailuvaikutuksia. Yhtäältä OP-konsernin ulkopuoliset Pihlajalinnan vakuutusyhtiökumppanit voivat hyötyä siitä, että ne yrityskaupan jälkeen saavat alennusta myös Pohjola Sairaalan palveluista. Nämä uudet sopimusmyynnit suurentavat vakuutusyhtiöpalveluiden markkinan kokoa. Toisaalta Pohjola Sairaalan tulo osaksi Pihlajalinnan konsernia kasvattaa Pihlajalinnan markkinaosuutta tällä markkinalla, ja saattaa aiheuttaa korotuspainetta sen neuvottelemiin sopimushintoihin. Taloustieteellinen mallinnus mahdollistaa näiden kahden vaikutuksen kvantifioimisen ja vertaamisen.

7.4.2 Rakenteellinen tarkastelu

88. Kuten edellä on kuvattu, vakuutusyhtiöpalveluiden markkinoille kuuluu myynti, joka perustuu vakuutusyhtiön ja terveystalvontuottajan väliseen yhteistyösopimukseen, jossa on sovittu palveluiden hinnoittelusta.⁵⁴ Virasto on laskenut näihin myynteihin perustuvat, yrityskauppaa edeltävät markkinaosuudet. Lisäksi virasto on arvioinut markkinaosuuksia yrityskaupan jälkeisessä tilanteessa, jossa Pohjola Sairaalan kapasiteetti on osana Pihlajalinnan konsernia kaikkien vakuutusyhtiöiden käytettävissä.
89. Alla olevassa taulukossa on raportoitu yrityskaupan osapuolten ja niiden kilpailijoiden valtakunnalliset markkinaosuudet vakuutusyhtiöpalveluissa yrityskauppaa edeltävässä tilanteessa.⁵⁵ Näistä myyntiluvuista on poistettu Pohjola Vakuutuksen konsernin sisäinen myynti. Luvut on laskettu KKV:n osapuolilta ja niiden kilpailijoilta hankitusta liikevaihtodineistosta, jossa on tiedot vakuutusyhtiöpalveluiden valtakunnallisista kokonaismyynneistä palvelulajeittain.

Taulukko 3. Vakuutusyhtiöpalvelut valtakunnallisesti ennen yrityskauppaa (2020)

Yhtiö	Markkinaosuus	
	Hoitoketjut	Kaikki palvelut
Pohjola Sairaala	[0-5] %	[0-5] %
Pihlajalinn	[10-20] %	[10-20] %
Osapuolet yht.	[10-20] %	[10-20] %
Terveystalo	[30-40] %	[50-60] %
Mehiläinen	[30-40] %	[30-40] %
Aava	[5-10] %	[0-5] %
Yhteensä	[140-160] milj. €	[200-220] milj. €

90. Rakenteellisen tarkastelun perusteella voidaan todeta, että Pohjola Sairaala ei ole aktiivinen toimija vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla.

[REDACTED]

⁵⁶ Näin ollen yritys-
tyskauppa ei johda markkinan keskittymiseen tavanomaisella horisontaalisille yritys-
tyskaupoille tunnusomaisella tavalla.

⁵⁴ Mukaan lukien näihin myynteihin sisältyvät mahdolliset omavastuuosuudet. Myynti kuuluu markkinalle yksittäiseen toimenpiteeseen sovelletusta hinnasta riippumatta, mikäli vakuutusyhtiön ja terveystalvontuottajan välillä on hinnoittelua koskeva sopimus. Aineisto ei siten sisällä tietoa asiakkaista, jotka maksavat palvelun ensin itse, ja hakevat jälkikäteen korvausta vakuutusyhtiöltä.

⁵⁵ Kuten edellä relevanttien markkinoiden määrittelyä koskevassa jaksossa on tuotu esiin, virasto katsoo, etteivät alueelliset ja erikoistuneet toimijat kilpaile valtakunnallisista vakuutusyhtiöpalveluiden yhteistyösopimuksista, eikä näitä toimijoita ole huomioitu esitetyissä markkinaosuusluvuissa.

⁵⁶ Pohjola Sairaala on [REDACTED]

91. Sen sijaan yrityskauppa muuttaa vakuutusyhtiöpalveluiden markkinaa kasvattamalla sen kokoa. Myynnit, jotka ennen yrityskauppaa ovat olleet OP-konsernin sisäisiä, tulevat osaksi vakuutusyhtiöpalveluiden markkinaa. Lisäksi vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalle tulevat myynnit, joissa Pohjola Sairaalassa asioinut asiakas on maksanut palvelun ensin itse, mutta hakenut jälkikäteen korvausta vakuutusyhtiöltä, jolla on kumppanuussopimus Pihlajalinnan kanssa. Asiaa on käsitelty tarkemmin edellä jaksossa 7.3.1. Taulukko 4 ottaa nämä myynnit huomioon, antaen arvion vakuutusyhtiöpalveluiden markkinan rakenteesta yrityskaupan jälkeisessä tilanteessa.

Taulukko 4. Vakuutusyhtiöpalvelut valtakunnallisesti yrityskaupan jälkeen (arvio vuoden 2020 luvuilla)

Markkinaosuus		
Yhtiö	Hoitoketjut	Kaikki palvelut
Pohjola Sairaala	[20-30] %	[10-20] %
Pihlajalinna	[10-20] %	[10-20] %
Osapuolet yht.	[30-40] %	[20-30] %
Terveystalo	[20-30] %	[40-50] %
Mehiläinen	[20-30] %	[20-30] %
Aava	[0-5] %	[0-5] %
Yhteensä	[180-200] milj. €	[260-280] milj. €

92. Osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla nousee yrityskaupan seurauksena hoitoketjuissa [10-20] prosentista [30-40] prosenttiin, ja kaikki vakuutusyhtiöpalvelut sisältävällä segmentillä [10-20] prosentista [20-30] prosenttiin. Keskittymän ulkopuolelle jää kuitenkin merkittäviä toimijoita, ja markkinajohtaja vakuutusyhtiöpalveluissa on edelleen Terveystalo [40-50] prosentin markkinaosuudellaan.

7.4.3 Vaikutusarviointi

93. Yrityskaupan vaikutusten arvioiminen vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla edellyttää markkinan ominaispiirteiden huomioimista. Tästä syystä virasto on tarkastellut yrityskaupan kilpailuvaikutuksia vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla myös taloustieteellisen teorian avulla. Virasto on soveltanut mallia myös aiemmassa päätöskäytännössään, ja sitä on kuvattu yksityiskohtaisesti Mehiläisen ja Pihlajalinnan välistä yrityskauppaa koskeneessa kielloesityksessä ja sen taloustieteellisessä liitteessä.⁵⁷
94. Yhteistyösopimusten syntyminen voidaan vakiintuneesti mallintaa niin, että kahdenvälisen neuvottelujen päätteeksi vakuutusyhtiö tekee jokaiselle neuvotteluihin osallistuneelle tuottajalle lopullisen ehdotuksen, jonka tuottaja voi joko hyväksyä tai hylätä.⁵⁸ Vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla ehdotuksen hylkääminen

⁵⁷ Mehiläinen Yhtiöt Oy/ Pihlajalinna Oy, dnro KKV/1233/14.00.10/2019. Malli perustuu Ilya Segalin artikkeliin, "Contracting with externalities", The Quarterly Journal of Economics 114, 2 (1999), sivut 337–388.

⁵⁸ Vakuutusyhtiön lopullinen ehdotus saattaa myös olla, ettei yhteistyötä tehdä.

ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tuottaja jää kokonaan ilman kyseisen vakuutusyhtiön asiakkaita. Ilman kumppanuutta tuottaja saa osan vakuutusyhtiön itseohjautuvista asiakkaista eli niistä, jotka valitsevat tuottajan omien mieltymystensä mukaisesti, ilman vakuutusyhtiön ohjausta. Nämä ovat tyypillisesti niitä asiakkaita, jotka maksavat palvelun ensin itse ilman maksusitoumusta tai suorakorvausta, ja hakevat vakuutusyhtiöltä korvausta jälkikäteen. Keskeistä itseohjautuville asiakkailla on, että vakuutusyhtiön kumppanuus tietyn tuottajan kanssa ei ohjaa niiden tekemää tuottajan valintaa ja siten niistä käytävää kilpailua.

95. Viraston hyödyntämän mallin perusteella tuottajan vakuutusyhtiölle myöntämä alennus on sitä pienempi, mitä suurempi markkinaosuus sillä on vakuutusyhtiön itseohjautuvista asiakkaista, koska sen tarve asiakasohjaukselle on pienempi. Mitä enemmän markkinoilla on kilpailevia tuottajia, sitä edullisemmaksi terveyspalvelujen hankkiminen tulee vakuutusyhtiölle. Kääntäen: kohdatessaan monopolin, vakuutusyhtiö joutuu maksamaan täyden listahinnan ilman alennuksia. Monopolilla ei ole tarvetta asiakasohjaukselle, koska vakuutusyhtiön asiakkailla ei ole vaihtoehtoja: kaikki asiakkaat tulevat sille joka tapauksessa, ilman asiakasohjaustakin.
96. Mallin avulla on mahdollista tarkastella käsillä olevaa yrityskauppaa edeltävää tilannetta, jossa Pohjola Sairaala on keskittynyt tuottamaan palveluita OP-konsernin sisäisesti Pohjola Vakuutukselle [REDACTED].
[REDACTED] uolinen vakuutusyhtiö olisi valmis maksamaan siitä, että se voisi ohjata asiakkaitaan Pohjola Sairaalaan ja saada alennuksia palveluiden listahinnoista. Maksuhalukkuus syntyy siitä, että ilman yhteistyötäkin osa vakuutusyhtiön itseohjautuvista asiakkaista asioi Pohjola Sairaalassa, jolloin vakuutusyhtiö joutuu korvaamaan näistä käynneistä tuottajan veloittaman listahinnan alennetun sopimushinnan sijaan.
97. Näin ollen OP-konsernin ulkopuoliset vakuutusyhtiöt lähtökohtaisesti hyötyvät siitä, että ne yrityskaupan jälkeen saavat keskittymän myöntämän alennuksen Pohjola Sairaalan palveluista ja voivat ohjata asiakkaitaan näihin palveluihin. Toisaalta Pohjola Sairaalan tulo osaksi Pihlajalinnan konsernia kasvattaa Pihlajalinnan osuutta vakuutusyhtiöiden itseohjautuvista asiakkaista, mikä on omiaan aiheuttamaan korotuspainetta sen sopimushintoihin. Viraston teoriamalli mahdollistaa näiden kahden vaikutuksen kvantifioimisen ja vertaamisen kaupan osapuolten toimittamien kannattavuuslukujen ja viraston selvittämien markkinaosuustietojen ja listahintojen perusteella.
98. Virasto on kalibroinut mallin ortopedian ja käsikirurgian vastaanotoille, leikkauksille ja hoitoketjuille erikseen. Hoitoketjut on määritelty palvelukokonaisuudeksi, jonka keskimääräinen vastaanotolle tuleva asiakas on kuluttanut, kattaen muut mahdolliset vastaanottokäynnit, leikkaukset, kuvantamisen, kuntoutuksen ja anestesian. Nämä on laskettu osapuolten toimittamista vuosien 2019 ja 2020 myyntiaineistoista, hoitoketju- ja vakuutusasiakasnumerointia hyödyntämällä. Mallin kalibroinnissa käytetyt tiedot ja mallin tulokset on esitetty alla Taulukossa 5.

Taulukko 5. Vakuutusmallin kalibroinnissa käytetyt tiedot ja saadut tulokset (vuosi 2020)

	Pohjola Sairaala			Pihlajalinna		
	Vastaanotot	Leikkaukset	Hoitoketjut	Vastaanotot	Leikkaukset	Hoitoketjut
Listahintaindeksi						
Kateprosentti						
Markkinaosuus						
Hinnankorotuspaine						
Kompensoivat kustannussäästöt						

99. Listahintaindeksit on laskettu edellä jaksossa 7.3.2 kuvatulla tavalla Kelan aineistosta.⁵⁹

100. KKV on laskenut osapuolten katetason niiden virastolle toimittamien tuloslaskelmatietojen perusteella. Analyysissä käytetty katetaso edustaa itseohjautuvien asiakkaiden kannattavuutta perustuen liikevaihdon ja muuttuvien kustannusten erotukseen.⁶⁰ Pihlajalinnan toimittaman aineiston perusteella sen katetaso lääkärikeskuksissa on [redacted] ja kirurgisissa palveluissa [redacted]. KKV on siten käyttänyt Pihlajalinnan vastaanottopalveluille [redacted], leikkauksille [redacted] ja hoitoketjuille [redacted] katetasoja. Pohjola Sairaallalle on käytetty hoitoketjuille [redacted] katetta, sekä leikkauksille [redacted] ja vastaanotoille [redacted] katetta, jotka on laskettu sen toimittamasta aineistoista.

101. Osapuolten osuudet vakuutusyhtiöiden itseohjautuvista asiakkaista on arvioitu käyttämällä yksityisasiakkaiden lääkäri- ja sairaalapalvelujen markkinaosuuksia. Käytännössä tämä perustuu oletukseen, jonka mukaan asiakkaat, jotka maksavat käyntinsä ensin itse, ja hakevat sitten korvausta vakuutusyhtiöltä, valitsivat saman palveluntarjoajan kuin jos he maksaisivat käynnin itse.⁶¹ On huomattava, että yksityisasiakkaiden lääkäri- ja sairaalapalveluiden relevantit maantieteelliset markkinat ovat paikalliset, mutta tässä asiayhteydessä markkinaosuuksia on perusteltua tarkastella valtakunnallisella tasolla. Valtakunnalliset markkinaosuudet on laskettu liikevaihtotiedoista, joita KKV keräsi osapuolille ja osapuolten mainitsemille kilpailijoille kohdistetuilla selvityspyynnöillä.

102. Mainituista osatekijöistä eli markkinaosuuksista, hinnoista ja katetasoista on teorian avulla laskettu käsillä olevan yrityskaupan vaikutukset osapuolten efektiivisiin sopimushintoihin (hinnankorotuspaine). Olettaen, että yrityskauppa ei

⁵⁹ Tulokset säilyvät muuttumattomina, mikäli hintavertailuun käytetään osapuolten myyntiaineistoja, joissa vastaanottojen hinnoissa on mukana myös toimistomaksut ja leikkausten hinnoissa laitosisuudet.
⁶⁰ Muuttuvina on tässä pidetty kustannuksia, jotka olisi säästettävissä yhden vuoden ajanjaksolla, mikäli myynti laskisi pysyvästi 10-20 prosenttia.
⁶¹ Palveluntarjoajien osuudet vakuutusyhtiöiden itseohjautuvista asiakkaista arvioitiin samalla tavalla asiassa Mehiläinen Yhtiöt Oy / Pihlajalinna Oyj, Dnro KKV/1233/14.00.10/2019.

vaikuta osapuolten yksikkökustannuksiin, eikä niiden listahintoihin, kaupan aiheuttama korotus Pihlajalinnan sopimushinnassa on Pohjola Sairaalan katteen ja markkinaosuuden tulo. Vastaavasti kaupan aiheuttama muutos Pohjola Sairaalan efektiivisessä hinnassa on Pihlajalinnan katteen ja markkinaosuuden tulo, mistä vähennetään edellä kuvattu varjohinta eli alennus, jonka OP-konsernin ulkopuolinen vakuutusyhtiö saisi Pohjola Sairaalta sen toimiessa itsenäisesti. Tämä alennus on Pohjola Sairaalan kate kertaa sen kilpailijoiden markkinaosuus.⁶² Muutos Pohjola Sairaalan efektiivisessä hinnassa myös voidaan yhtäpitävästi tulkita keskittymän myöntämän alennuksen ja Pohjola Sairaalan listahinnan välisenä erotuksena. Tulokset osoittavat, että tämä erotus on negatiivinen.

103. Tulosten perusteella keskittymän myöntämä alennus Pohjola Sairaalan listahinnasta on lisäksi [REDACTED] kuin Pihlajalinnan markkinavoiman kasvusta syntyvä [REDACTED] intaan, ja tämä pätee palvelukategoriasta riippumatta.⁶³ Tästä ei kuitenkaan voida tehdä suoria johtopäätöksiä yrityskaupan vaikutuksista vakuutusyhtiöiden kokonaiskustannuksiin, sillä yksikköhintojen muutokset eivät kohdistu yhtä suurille asiakasohjausvolymeille.

104. Vertailun helpottamiseksi virasto on myös laskenut vaadittavat muutokset osapuolten yksikkökustannuksissa, jotta yrityskaupasta tulisi kilpailuneutraali (kompensoivat kustannussäästöt). Tulosten perusteella Pohjola Sairaalan toimipisteiden yksikkökustannusten tulisi nousta [REDACTED] listahintaan suhteutettuna, ja Pihlajalinnan omien toimipisteiden yksikkökustannusten puolestaan laskea [REDACTED] jotta yrityskaupalla ei olisi mitään vaikutusta vakuutusyhtiöiden maksamien palvelujen hintoihin.

105. Vaikutusarvioinnin perusteella OP-konsernin ulkopuolisille vakuutusyhtiöille Pohjola Sairaalan markkinoille tulon hyödyt ylittävät selvästi Pihlajalinnan sopimushintoihin kohdistuvan korotuspaineen. Vaikutusarvioinnin ulkopuolelle jää kuitenkin kaupan vaikutukset Pohjola Vakuutukselle, mutta tämän ollessa yrityskaupan myyjänä, siihen kohdistuvat mahdolliset kielteiset kilpailuvaikutukset on oletettavasti hinnoiteltu mukaan kauppahintaan.

8 Yhteenveto kilpailuvaikutusten arvioinnista

106. Keskittymästä tulee itsemaksavien asiakkaiden markkinajohtaja Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin ortopedian ja käsikirurgian sekä Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin ortopedian hoitoketjuissa.

107. Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin alueella keskittymän markkinaosuus ylittää 40 % ortopedian hoitoketjuissa vuosina 2019 ja 2020 sekä käsikirurgian hoitoketjuissa vuonna 2020. Markkinaosuuksien arvioinnissa on kuitenkin otettava huomioon Mehiläisen ilmoittama laajentuminen Tampereella. Kun laskelmissa huomioidaan Mehiläisen odotettu myynti, keskittymän markkinaosuudet jäivät nykytasoa maltillisemmiksi.

⁶² Tilanteessa, jossa Pohjola Sairaala toimisi itsenäisesti, se kilpailisi muiden terveystalvetoittajien kanssa.

⁶³ Tulokset säilyvät olennaisilta osin muuttumattomina, mikäli tarkastelu tehdään ortopedian ja käsikirurgian erikoisaloille erikseen.

108. Pohjois-Savon ortopedian hoitoketjuissa keskittymän markkinaosuus oli vuonna 2019 alle 40 % ja vuonna 2020 se ylitti 40 %. KKV on arviossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että Pohjois-Savon itsemaksavien asiakkaiden ortopediamarkkina on hyvin pieni ja ortopedisten hoitoketjujen lukumäärä vähäinen. Markkinan pienen koon vuoksi vähäisetkin muutokset asiakasmäärissä vaikuttavat merkittävästi eri toimijoiden markkinaosuuksiin. Markkinaosuuksissa onkin havaittavissa merkittäviä vaihteluja vuosien 2019 ja 2020 välillä eikä yksittäisen vuoden korkeahkoa markkinaosuutta voida sellaisenaan pitää osoituksena keskittymän huomattavasta markkinavoimasta.
109. Markkinaosuudet kuvaavat riittävällä tarkkuudella osapuolten välistä kilpailun läheisyyttä itsemaksavien yksityisasiakkaiden erikoisalakohtaisilla markkinoilla. Osapuolia ei voida pitää toisilleen erityisen läheisinä tai etäisinä kilpailijoina.
110. Yrityskauppa ei johda markkinoiden keskittymiseen vakuutusyhtiöpalveluiden markkinalla, sillä [REDACTED] markkinan kokoa, kun Pohjola Sairaalan kapasiteetti tulee osaksi Pihlajalinnaa, jolla on yhteistyösopimuksia useamman vakuutusyhtiön kanssa. Viraston analyysin perusteella Pihlajalinnan vakuutusyhtiökumppanit hyötyvät siitä, että ne yrityskaupan jälkeen saavat alennusta myös Pohjola Sairaalan palveluista, ja tämä hyöty ylittää selvästi Pihlajalinnan sopimushintoihin kohdistuvan hinnankorotuspaineen.
111. Viraston arvion mukaan yrityskauppa ei edellä kuvatuin perustein johda kilpailulain 25 §:ssä tarkoitettulla tavalla tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla.

9 Sovelletut säännökset

Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24, 25 ja 26 §.

10 Muutoksenhaku

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 49 a §:n mukaan siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

11 Lisätiedot

Lisätietoja päätöksestä antaa johtava asiantuntija Lauri Kirkkola, puhelin 029 505 3073, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi.

Ylijohtajan sijainen,
johtaja

Rainer Lindberg

Johtava asiantuntija

Lauri Kirkkola